

Vilniaus Tuskulėnų vidurinė mokykla

**KŪRINIO IDĖJA IR VIZUALINĖ RAIŠKA
FOTOGRAFIJOJE**

Metodinis darbas

Vilniaus Tuskulėnų vidurinės mokyklos
dailės vyr. mokytoja
Ingrida Viktorija Umbrasaitė

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
PAMOKŲ CIKLAS „KŪRINIO IDĖJA IR VIZUALINĖ RAIŠKA FOTOGRAFIJOJE“	9
PAMOKŲ PLANAI	12
1. Kadro kompozicija	12
2. Fotografijos žanrai ir technikos	14
3. Fotografija – meninės raiškos priemonė.	17
4. Natiurmortas fotografijoje	17
5. Kūrybinė užduotis „Natiurmortas su idėja“	18
6. Spaudos fotografija. Reportažas	21
7. Kūrybinė ir praktinė užduotis „Fotoreportažas“	22
8. Mokinių darbų peržiūra	25
IŠVADOS	26
LITERATŪRA IR KITI INFORMACIJOS ŠALTINIAI	27

IVADAS

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1790 patvirtintos fotografijos bendrosios programos tikslas – puoselėjant kūrybinį mąstymą ir individualumą, aktyvinant vaizduotę ir pastabumą plėtoti mokinių meninės raiškos priemonių pažinimą bei gebėjimą jomis komunikuoti, skatinant kūrybingumą ir profesijos paieškas analizuoti ir vertinti fotografijos pritaikomumą įvairiose gyvenimo srityse. Šiam tikslui įgyvendinti siekiu, kad mokiniai:

- pažintų fotografijos technologijos savitumą;
- taikytų meninės raiškos priemones, ugdyti vaizduotę ir pastabumą;
- tiek savo ar draugų, tiek Lietuvos fotografiją vertintų pasauliniame kontekste;
- gebėtų taikyti įgytas žinias sociokultūrinėje aplinkoje.

Mokiniai – tai būsimieji vaizdo industrijos vartotojai, kūrėjai, o gal net menininkai, pasirinkiantys fotografiją kaip raiškos priemonę. Pradėdami fotografijos kursą mokiniai jau būna neblogai susipažinę su mėgėjiška fotografija, žavisi „gražiais paveikslėliais“, paviršutiniškais efektais. Dažnas atvejis, kai fotografija suvokiama vien kaip gerų techninių parametrų kokybiškas produktas, o fotografavimo procesas – kaip paprasčiausias mygtuko paspaudimas (kaip dažnai su tokiais vartotojais susiduria profesionalūs fotografai suaugusiųjų pasaulyje!). Klausimas, kam teikti prioritetą – ugdyti technologijų žinovą ar kūrybingai mąstančią asmenybę – yra, viso labo, retorinis. Todėl bendrais bruožais supažindindama mokinius su fotografijos technologijų ypatybėmis akcentuoju pastabumo ir vaizduotės svarbą. Stebėdami ir fiksuodami savo kasdienybę mokomės ne tik „matyti“, bet ir perteikti mintis vaizdais, suprasti vaizdų kalbą. Per praktinį meninės raiškos priemonių ir technikos pažinimą mokomės suvokti fotografijos prigimtį, o per pačią fotografiją – pažinti esminius XX-XXI a. meno bruožus. Nemaža dalis fotografiją pasirinkusių mokinių ateityje gali neturėti progos plačiau gilintis į šiuolaikinio meno (ir kultūros apskritai) problemas, todėl manau, jog būtina plėsti mokinių akiratį ir šiomis žiniomis. Gebėti generuoti idėjas, jas reikšti vizualine kalba, suprasti šiuolaikinio meno kalbą, vertinti kultūrinius reiškinius pasaulinės patirties kontekste – labai svarbu, todėl mokymo procese daug dėmesio skiriu būtent šiems klausimams. Pažintis su idėjos atžvilgiu kokybiška fotografija atveria puikias galimybes ugdyti jaunuolių asmenybę.

Svarbi fotografijos programos sudėtinė dalis – IKT naudojimas mokymo(si) procese. Mokiniai kuria skaitmeninį savo fotodarbų aplanką, internete ieško informacijos bei talpina savo nuotraukas, mokosi naudotis pasaulio muziejų teikiama informacija, mokosi tinkamai paruošti temos pristatymą. Kadangi mokinių kultūrinis išprusimas bei darbo su kompiuteriu patirtis gali būti nevienoda, todėl dalis užduočių atliekama nedidelėmis grupėmis. Mokiniai mokosi racionaliai pasidalinti darbu, perteikia vienas kitam savo žinias, o Mokytojo patarimai tampa kur kas efektyvesni, nes konsultuojama kaip tik daugiausiai problemų keliančiais klausimais.

Individualų ilgalaikį fotografijos pamokų planą 11-ajai klasei parengiau vadovaudamasi „Fotografijos bendrosios programos mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą“ nuostatomis, remdamasi fotografijos srities bei meno istorijos literatūra, asmenine pedagogine patirtimi bei konsultuodamasi su fotomenininku, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos lektoriumi Arturu Valiauga.

11-oje klasėje fotografijos pamokas grupuoju į penkis pamokų ciklus:

1-as ciklas – „Pažintis su fotografija“;

2-as ciklas – „Fotografijos ir šiuolaikinių technologijų sąveika“;

3-as ciklas – „Kūrinio idėja ir vizualinė raiška fotografijoje“;

4-as ciklas – „Fotografo vaidmuo“;

5-as ciklas – „Fotografijos taikymas“.

Mokslo metų pradžioje mokiniai supažindinami su fotografijos kilme (pradedant senovės mokslininkų Mo-Ti, Artistotelio, Alhazeno, Leonardo da Vinčio šviesos tyrinėjimais, *camera obscura*), kultūrine, mokslo ir socialine aplinka XIX a., lėmusia fotografijos atsiradimą ir išpopuliarėjimą. Vėliau mokiniai sužino apie fotoaparatus sandarą, užfiksuoto vaizdo atgaminimo ir dauginimo būdų įvairovę, nuotraukų sklaidos technologijas seniau ir dabar. Raiškos pamokų metu mokiniai sukuria savo darbų skaitmeninį aplanką bei demonstruoja jį su trumpais komentarais, taip prisistatydami Mokytojui ir bendraklasiams. Mokinio parengtas darbų aplankas bei komentarai gerai atspindi jaunuolio interesų ratą, jo gebėjimą formuluoti mintis, fotografijos valdymo lygį. Vėliau tai praverčia Mokytojui tiksliau įvertinant mokinio pažangą. Savo fotodarvais nuolat papildydamas aplanką mokinys išmoksta elementarių fotoarchyvo tvarkymo pagrindų, kurie ilgainiui pasitarnaus kasdieniame gyvenime.

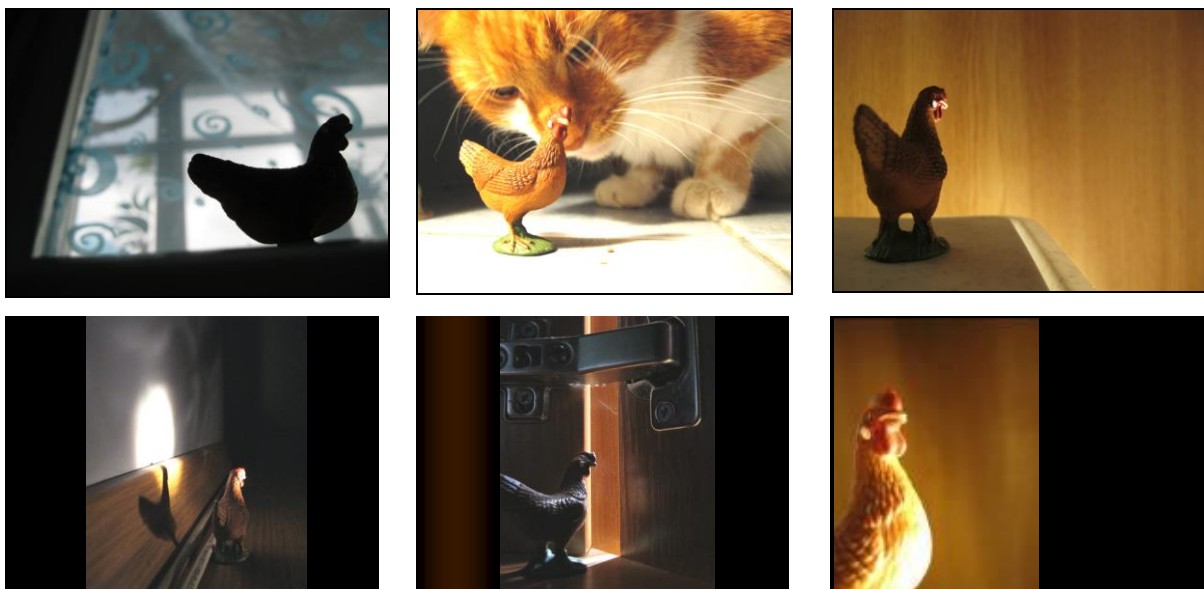
Pirmųjų dviejų pamokų ciklą metu mokiniai įgyja supratimą apie fotografijos atsiradimo ir išpopuliarėjimo prielaidas. Mokiniai išsiaiškina pagrindinius analoginės ir skaitmeninės fotografijos principus, fotoaparato sandarą, dažniausiai naudojamas ir mokiniui prieinamas fotografijos priemones bei jų savybes. Praktinių bei kūrybinių užduočių metu mokiniai skatinami atidžiai stebėti aplinką, pajusti skirtumą tarp erdvės ir dvimačio jos atspaudo, gilinti gebėjimą kurti „tobulą“ kadra (apšvietimo ir kuriamos emocijos santykis, kūrinio idėjos svarba). Mokiniai pagal savo išgales naudojami skirtingomis fotografavimo priemonėmis: mobiliaisiais telefonais, elementariais kompaktiniais ar veidrodiniais fotoaparatais. Savarankiškai pasirinkdami juos dominantį objektą ir eksperimentuodami mokiniai tyrinėja savo turimų fotografavimo priemonių galimybes bei šviesą. Nuotraukos pristatomos klasėje komentuojant, kokius fotografavimo parametrus ar šviesos šaltinius pasirinko ir kodėl, ką pastebėjo (1, 2 pav.). Stebime, kaip kinta nuotaika, koloritas, vaizdo raiška kintant šviesai. Aptariame kompozicijos, apšvietimo bei kuriamos nuotaikos harmoniją, aiškinamės, kodėl vienos nuotraukos yra įtaigesnės už kitas, stebime. Mokiniai pastebi, jog kur kas įdomiau žiūrėti nuotraukas, siejamas vienos idėjos ar kai sukuriama istorija (3 pav.). Už kiekvieną skirtingą bandymą mokiniai gauna po vieną kaupiamąjį tašką, papildomi trys taškai – už nuotraukų pristatymą ir komentavimą klasėje. Mokiniai skatinami dalintis savo patirtimi, mokosi (įsi)vertinti savo ir draugų darbus.

1 pav. Apšvietimo ir fotokameros galimybių tyrinėjimo užduotis (Antano nuotr.: fotografuota mobiliuoju telefonu naudojant kaitrinės lempos, žvakės ir mišrų apšvietimą).

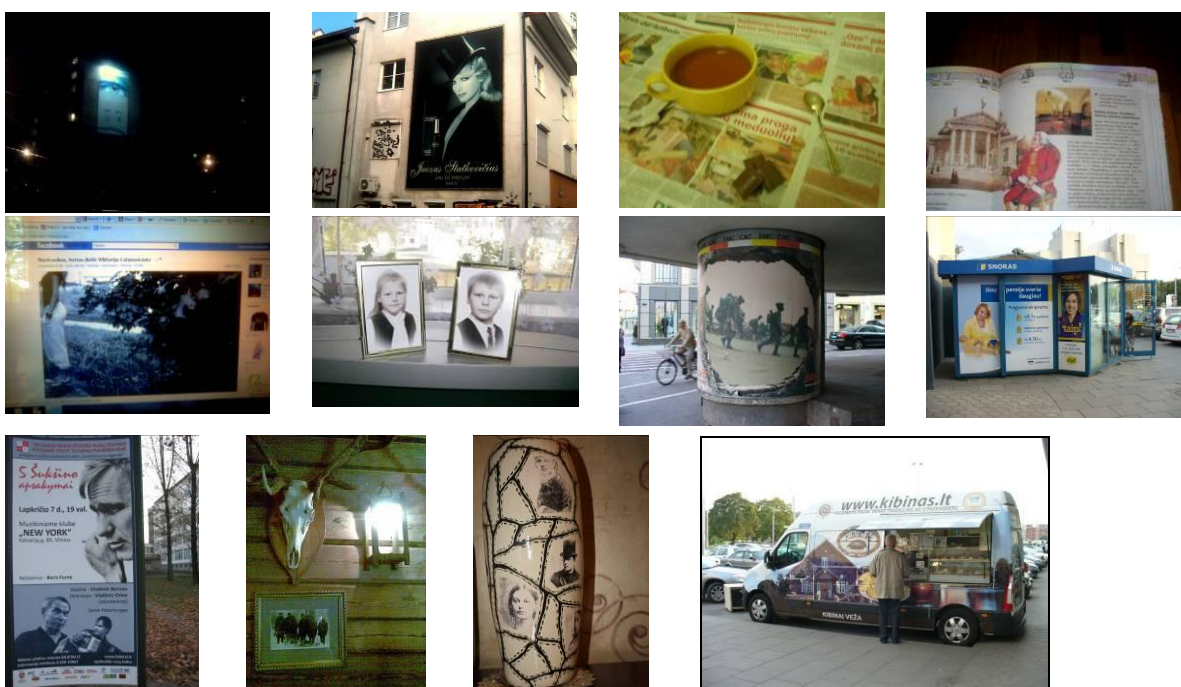

2 pav. Apšvietimo ir fotokameros galimybių tyrinėjimo užduotis (Monikos nuotr.: fotografuota temstant, esant rūkui, lyjant).

3 pav. Apšvietimo ir fotokameros galimybių tyrinėjimo užduotis (Rasos nuotr.: „Vienos vištos istorija“)

Atlikdami užduotį „Fotografija kasdienėje aplinkoje“ (4 pav.) mokiniai savo aplinkoje ieško ir fiksuoja skirtingais būdais ir tikslais naudojamus fotografinius vaizdus. Mokantis atidžiai išsižiūrėti į supančią aplinką tyrinėjamos fotografijos taikymo sritys. Klasėje peržiūrėdami mokinių darbus diskutuojame, kaip reklamų nuotraukos formuoja mūsų gyvenamąją aplinką, kiek informacijos gauname iš fotoreportažų, kuo būtinė fotografija skiriasi nuo dokumentinės ir kiek daug fotografinių vaizdų kaupiasi internete. Aptariame fotografiją kaip teksto iliustraciją, interjero dekorą ar meno raiškos būdą. Supažindinu mokinius ir su teisės į atvaizdą reikalavimais.

4 pav. Praktinė užduotis „Fotografija kasdienėje aplinkoje“ (mokinių nuotr.).

Įgytas fotografijos žinias ir patirtį mokiniai realizuoja kūrybinėje užduotyje „Mano šeima“. Prieš pradėdant darbą mokiniai paskatinami suformuluoti kūrybinę idėją, apgalvoti ką pasakos apie savo šeimą ir kaip tai perteiks nuotraukų sekoje. Štai mokinėi Jolantai kūrybos inspiracija tapo šeimos nuotraukų albumas, o pačios nuotraukos – šiltų akimirų dėlionė (5 pav.). Kūrybinės užduotys vertinamos formuojamuoju vertinimu ir įskaita. Vertinant aptariame, kaip pavyko perteikti idėją, ar fotografijų ciklas yra stilistiškai vieningas.

5 pav. Kūrybinė užduotis „Mano šeima“ (Jolantos nuotr.).

Dabar – metas tyrinėti fotografiją išsamiau.

XIX a. viduryje ambicingai įsiveržė į kasdienybę, pirmieji fotografai nesitenkino vien reprodukuoju ar dokumentavimu. Jau vien procesų stebuklas skatino fotografiją prilyginti tapybai. Su kiekviena diena fotografija vis labiau įauga į šiuolaikinį kultūrinį, socialinį bei meninį gyvenimą. Šiandien jau klasika tapusi XX a. fotografija yra ne tik dėkingas šio prieštaringo laikmečio pažinimo šaltinis. Praeities fotografijos meistrų darbuose stebime begalinę pagarbą fiksuojamai akimirkai. Mokiniai sužino, kaip fotografiją paveikė Alfredo Štiglico (Stieglitz), Jano Bulhako, Man Rėjaus (Man Ray), Anri Kartje-Bresono (Henri Cartier-Bresson), Dajanos Arbus (Diane Arbus) kūryba. Jų darbuose mokiniai tyrinėja klasikines fotografijos taikymo sritis, žanrus, klasikinės kompozicijos pagrindų taikymą, kompozicijos priemonių tikslumą, rakurso, šviesos raišką. Mokiniai aptaria fotogramas („rayogramas“), soliarizacijos, fotokoliažo, fotomontažo technikomis sukurtas fotografijas, akcentuojama ryški autorių socialinė pozicija. Brasajaus (Brassaï), Walkerio Evanso,

Dorotėjos Landž (Dorotea Lange), Aleksandro Rodčenkos kūriniai mokiniams padeda suvokti socialinės pozicijos svarbą realybės interpretuotėje. Fotografijos meistrų darbai – tai kamertonas mokinių kūrybai bei estetinio vertinimo formavimui.

Meninės raiškos pamokų metu mokiniai fotografuoja pasirinktus objektus, sukuria natiurmortą, fotoreportažą bei portretą, kuriuose stengiasi perteikti savo idėjas, pasinaudodami kompozicijos schemomis, rakursu, šviesa. Fotografijos meistrų darbai gali tapti paskata ar tiesiog tvirtu pagrindu savitiems kūrybiniais ieškojimams.

Vėlesnėse pamokose mokiniai apžvelgs XX a. II-os pusės dailės raidą (pop dailė, fluxus, fotorealizmas ir hiperrealizmas, konceptualizmas, postmodernizmas) ir fotografijos vietą šių dienų meno bei kasdieniame gyvenime, susipažins su žymių fotografų kūryba. Šiuolaikinio meno kalbą iliustruosiu Sindy Šerman (Cindy Sherman), Andreso Serrano, Jeffo Wallo, Martino Parro, Davido La Chapellio ir Erwino Olafo darbais. Mokiniai kaups informaciją apie iškiliausius Lietuvos fotografus (Antaną Sutkų, Algimantą Kunčių, Aleksandrą Macijauską, Romualdą Rakauską, Stasį Žvirgždą, Vitą Luckų, Algirdą Šeškų, Algimantą Aleksandravičių, Vytautą Balčytį, Alfonsą Budvytį, Algį Griškevičių, Alvydą Lukį, Remigijų Treigį, Gintautą Treigį, Arturą Valiaugą, Rimaldą Vikšraitį), dirbdami grupėmis parengs jų kūrybos apžvalgą.

Vienuoliktokai mokysis valdyti pagrindinius fotografavimo parametrus (išlaikymas, diafragma, ISO, ryškumo zona) bei elementaraus skaitmeninio nuotraukų koregavimo, sukurs nuotraukų ciklą ar seriją pateiktomis šiandieninio gyvenimo temomis.

Pabaigę fotografijos 11-os klasės kursą mokiniai žinos pagrindinius fotografijos terminus, naudosis dailės raiškos elementais savo kūryboje, mokės ieškoti bei pateikti informaciją, tvarkyti savo fotoarchyvą, bus susipažinę su svarbiausiais pasaulio ir Lietuvos dailės reiškiniiais.

Fotografijos mokymo metodiką atspindi pateikiamas fotografijos ilgalaikio plano 3-asis aštuonių pamokų ciklas. Metodiniame darbe pateikiu pamokų ciklo „Kūrinio idėja ir vizualinė raiška fotografijoje“ aprašymą, pamokų planus, praktines ir kūrybines užduotis, mokinių atliktas kūrybines bei praktines užduotis bei darbų komentarus. Šį pamokų ciklą (kaip ir kitus pamokų ciklus) verta kasmet modifikuoti atsižvelgiant į mokinių gebėjimų bei motyvacijos lygį bei keičiant mokymo(si) metodų proporcijas: pavyzdžiui, skiriant daugiau kūrybinių bei praktinių užduočių kartu trumpinant laiką aiškinimui ir/ar dažniau organizuojant mokinių darbų peržiūras.

PAMOKŲ CIKLAS „KŪRINIO IDĖJA IR VIZUALINĖ RAIŠKA FOTOGRAFIJOJE“

Pamokų ciklo tikslas

- Atpažinti vizualinės raiškos priemones bei taikyti jas fotografijoje, siekiant išreikšti kūrybinę idėją.

Uždaviniai

- Supažindinti mokinius su fotografijos žanrais bei vizualinės raiškos priemonėmis.
- Analizuoti vaizdo plastinės raiškos priemones fotografijoje.
- Supažindinti mokinius su esminiais XX a. I-osios pusės meno raidos bruožais.
- Skatinti mokinius naudotis interneto resursais, ieškant reikiamos informacijos.
- Įgytas žinias panaudoti kūrybinės raiškos užduotyse.
- Mokyti(s) tikslingai pasirinkti fotografavimo metodus kūrybinei idėjai ir temai atskleisti.

Pamokų ciklo sritis

- Fotografijos meninės išraiškos priemonių pažinimas ir informacinių kompiuterinių technologijų valdymas (meninė raiška).
- Fotografijos meno supratimas ir vertinimas (menotyra).
- Fotografija socialinėje kultūrinėje aplinkoje (kūrybos sklaida).

Mokymo(si) metodai

Aiškinimas, pokalbis, demonstravimas, individualus darbas bei darbas grupėmis, savarankiškas darbas, kompiuterinis mokymas (internetu naudojimas informacijos paieškai, skaidrių pateikties paruošimas *MS PowerPoint* programa), praktinė užduotis, kūrybinė užduotis, praktinio/kūrybinio darbo pristatymas, aptarimas, vertinimas.

Su praktinių ir kūrybinių užduočių aprašu mokinius supažindinu pusmečio pradžioje. Aptariame vertinimo kriterijus, atsiskaitymo formą ir laiką. Skatinu mokinius užduotis derinti su savo interesais, poreikiais ir galimybėmis, todėl pasiūlau ir alternatyvių praktinių užduočių: skirtingo sudėtingumo (pvz., nuotraukų redagavimo, fotomontažo) ar skirtingų sričių (pvz., fotolaboratorių paslaugų bei įkainių palyginimas, fotografinio vaizdo

spausdinimo būdų apžvalga, fotografijos parodos recenzija). Tokios alternatyvios užduotys leidžia geriau diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą.

Pamokų ciklo turinys

- Mokomasi stebėti vaizdą, tikslingai komponuoti kadra. Mokiniai fotografuoja pasirinktus objektus klasėje ar mokyklos erdvėse, pasirinkdami įvairius rakursus bei kadro kompoziciją, siekdami sukurti ramybės, statikos ir dinamikos, agresyvumo, lengvumo įspūdį.
- Mokiniai supažindinami su Alfredo Štiglico (Stieglitz), Jano Buřhako, Man Rėjaus (Man Ray), Anri Kartje-Bresono (Henri Cartier-Bresson), Dajanos Arbus (Diane Arbus), kitų įžymių fotografų kūryba. Pamokų metu jų fotografijos nagrinėjamos fotografinės raškos, kompozicijos, idėjos aspektais. Naudojama Mokytojo paruošta vaizdinė medžiaga.
- Užduočių lape mokiniams pateikiami interneto adresai. Nurodytų fotografų kūrybos pavyzdžiai atrenkami pagal aptartus kriterijus, parengiamos skaidrių pateiktys. Informacijos paieškai naudojamas internetas, susipažįstama su pasaulio muziejų bei meno aukcionų duomenų bazėmis. Dirbama savarankiškai, grupėmis bei konsultuojantis su Mokytoju.
- Mokinių parengta medžiaga pristatoma klasėje, aptariama.
- Kūrybinės raiškos užduotis „Natiurmortas su idėja“: fotografiniu vaizdu perteikiant savo idėjas, siekiama tikslingai naudoti įvairias fotografinės raiškos priemones, gilinantį į simbolių reikšmes, vaizdo suvokimo niuansus.
- Kūrybinės raiškos užduotis „Fotoreportažas“: fotografijos vizualinėmis priemonėmis sukuriamas dokumentinis įvykio pasakojimas.
- Lavinami fotoarchyvo tvarkymo įgūdžiai. Visi mokinių darbai kaupiami skaitmeniniuose aplankuose, pristatomi bei aptariami klasėje.
- Skatinama glaustai ir tiksliai formuluoti idėją, drąsiai reikšti mintis, ne bijoti klaidų, bet jas analizuoti.
- Mokinių darbai aptariami ir vertinami klasėje peržiūros metu. Praktinės užduotys vertinamos kaupiamuoju balu, kūrybinės raiškos užduotys– formuojamuoju vertinimu bei įskaita.

Siekiamas rezultatas

Aptariamo pamokų ciklo pabaigoje mokiniai

- žinos ir gebės bendrais bruožais apibūdinti keleto iškiliausių XX-o a. pasaulio fotografų kūrybą (Jan Bulhak, Man Ray, Henri Cartier-Bresson, Diane Arbus, kt.);
- žinos pagrindinius XX-o a. I-os pusės pasaulio kultūrinio gyvenimo bruožus;
- žinos ir vartos sąvokas bei terminus: fotografija (fotografijos menas, fotoreportažas, spaudos fotografija, dokumentas), žanras (natiurmortas, peizažas, portretas, aktas), kompozicija (asimetriškoji, fragmentinė, frontali, horizontali, vertikali, centrinė, linijinė, frontali, diagonalinė), negatyvas, pozityvas, rakursas, kadravimas, ciklas, ritmas, serija, apšvietimas fotografijoje (natūralus, dirbtinis), apšvietimo būdai (kryptinis, sklaidytas, kombinuotas, aštrus, minkštas), šviesotamsa, kontrastas, idėja, soliarizacija, rayograma (fotograma), piktorealizmas, dadaizmas, siurrealizmas, socialinis realizmas;
- kūrybiniuose darbuose naudos įvairius kompozicijos principus, skirtingus rakursus, šviesotamsą, apšvietimą.

Vertinimas

Praktinės užduotys vertinamos kaupiamaisiais balais (taškais). Mokiniai iš anksto, pusmečių pradžioje supažindinami su užduotimis, atsiskaitymo terminais, taikoma vertinimo sistema bei kriterijais. Balai, sukaupti už mokinio atiktas užduotis, fiksuojami Mokytojo užrašuose, o jų suma atitinka pažymį, kuris įrašomas į dienyną. Mokinių teorinės žinios vertinamos dešimties balų sistema, o meninės raiškos užduotys – įrašu „įskaityta“ arba „neįskaityta“ vadovaujantis 2009 m. gegužės 15 d. LR ŠMM įsakymu Nr. ISAK-1027 „Dėl 2009–2011 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų“ 29 ir 32 punktais bei „Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata“, patvirtinta LR ŠMM 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK-256.

PAMOKŲ PLANAI

1. Kadro kompozicija

Mokymo(si) metodai: aiškinimas, demonstravimas, praktinė užduotis, savarankiškas darbas, aptarimas.

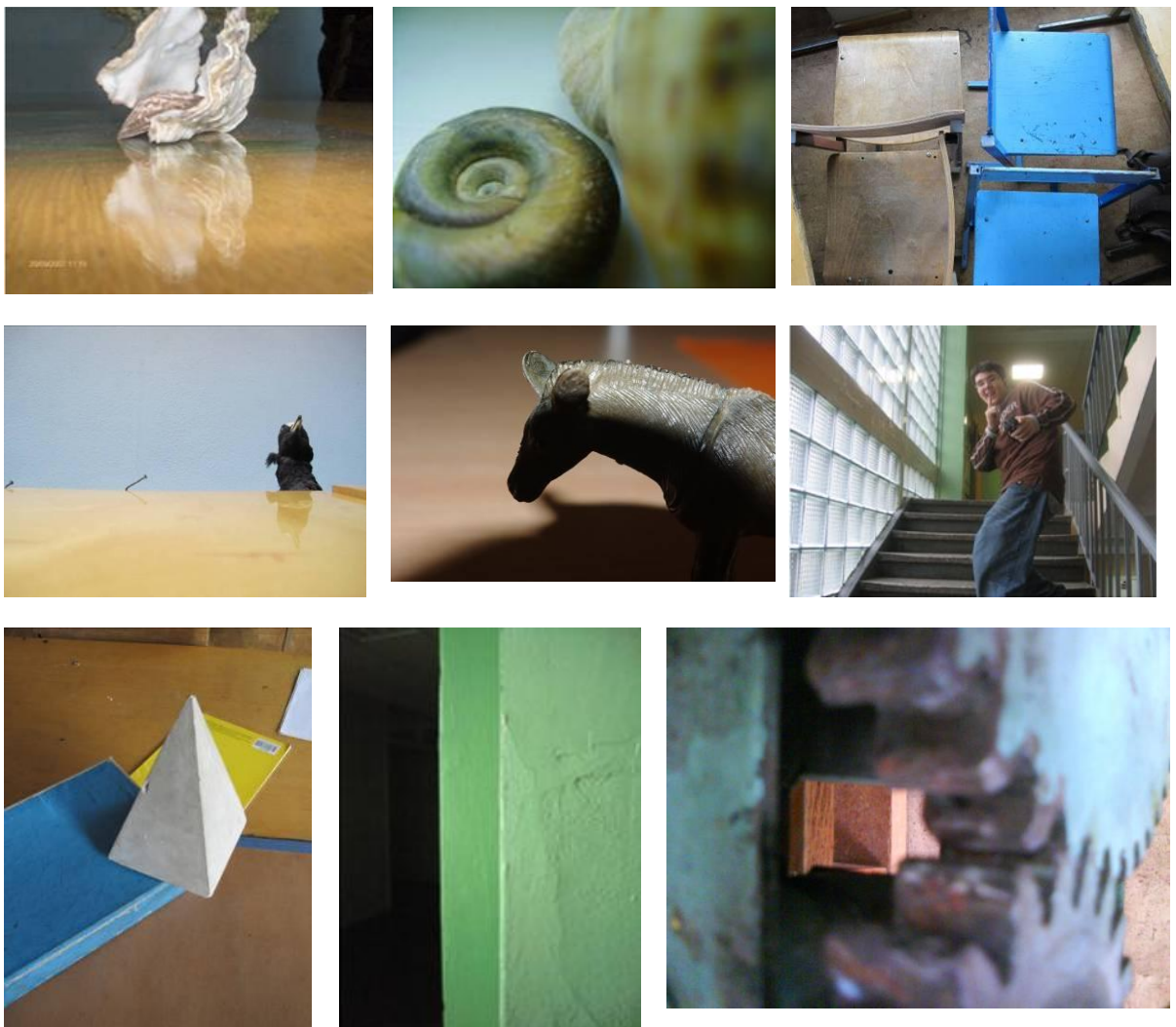
Priemonės, medžiagos: kompiuteris, kompiuterinė laikmena su vaizdine medžiaga, multimedija, mokinių turimos fotografavimo priemonės (fotoaparatai, mobilieji telefonai); įvairūs smulkūs daiktai fotografavimui: kriauklelės, klasėje esantys daiktai bei daiktai iš mokinio kuprinės.

Pamokos turinys

- Pasiruošimas darbui, užduoties paskelbimas (5 min.).
- Trumpai aptariami kadro komponavimo principai, kompozicinė pusiausvyra ir judesys kadre, žmogaus regos fiziologija. Peržiūrima Mokytojo paruošta vaizdinė medžiaga (skaidrių pateiktis) (5 min.).
- Panaudodami klasėje turimas apšvietimo galimybes (natūralus lango, kaitrinės ir dienos šviesos lempos, žibintuvėliai) mokiniai fotografuoja įvairių smulkių daiktų kompozicijas. Taip pat gailima tyrinėti ir mokyklos erdves. Pasirenkant skirtingus rakursus bei komponavimo principus tikslingai siekiama sukurti ramybės, statikos ir dinamikos, agresyvumo, lengvumo įspūdį ir pan. Mokytojas pataria stebėti ne tik fotografuojamą objektą, bet ir supančią aplinką, atsižvelgti į bendrus kadro kompozicijos dėsniumus. Pasiūloma atsižvelgti į spalvinių ir toninių dėmių proporcijas, linijų ritmiką. Baigus fotografuoti sėkmingi kadrai įsikeliami į skaitmeninę aplanką (25 min.).
- Gauti rezultatai peržiūrimi fotoaparato vaizdo ieškiklyje (kompiuterio ar mobiliojo telefono monitoriuje). Aptariama, ar yra naudinga fotografuojant apgalvoti kadro kompoziciją, tinkamai pasirinkti fotografavimo parametrus bei rakursą, ar verčiau atrinkinėti ir redaguoti nuotraukas vėliau. Atkreipiamas dėmesys į charakteringas klaidas (6 pav.) ir sėkmingas nuotraukas (7 pav.). (10 min.).

6 pav. Kompozicijos, ritmo ir rakurso tyrinėjimo užduotis (mokinių nuotr.).
 Charakteringos klaidos: pagrindinį objektą gožiantis fonas, pakraščiais „nukirsti“ daiktai,
 neaiškus siluetas.

7 pav. Kompozicijos, ritmo ir rakurso tyrinėjimo užduotis (mokinių nuotr.).

2. Fotografijos žanrai ir technikos

Mokymo(si) metodai: aiškinimas, kompiuterinis mokymas (internetu panaudojimas, skaidrių pateikties rengimas *MS PowerPoint* programa), savarankiškas darbas nedidelėmis grupėmis.

Priemonės, medžiagos: kompiuteriai su internetu prieiga.

Pamokos turinys:

- Pasiruošimas darbui, užduoties paskelbimas. Susiskirstoma į grupes po 2-3 mokinius (5 min.).
- Pagal turimas interneto puslapių nuorodas mokinių grupės kolektyviai parengia trumpą (iki 10-ies skaidrių) fotomenininkų (Alfred Stieglitz, Jan Buhak, Man Ray, Hannah Hoch, Hans Belmer) pristatymą (*MS PowerPoint* programa). Atsirenkamose nuotraukose turi atsispindėti skirtingi žanrai (natiurmortas, peizažas, portretas), skirtingos technikos (rayograma, soliarizacija, fotokoliažas, fotomontažas – jos buvo aptartos ankstesnėse pamokose), skirtingi kadro komponavimo principai (stambus planas, panorama; centrinė, asimetriška, diagonali kompozicija ir pan.), įvairios fotografinės raiškos priemonės (apšvietimas, kontrastas, ritmika) ir pan. Užrašomi kūrinių autoriai bei pavadinimai, galimi ir trumpi mokinių komentarai (9 pav.). Mokiniai gali pasidalinti darbais, kreiptis patarimo vieni į kitus, į Mokytoją. Atliktas darbas pateikiamas Mokytojui, į(si)vertinamas kaupiamaisiais balais (taškais) pagal 8 pav. pateiktą lentelę (iki 20 min.).

Puikiai atlikta	3 tšk.
Atlikta su 1-2 klaidomis įvardinant žanrus, technikas ar pasirenkant vienodo kompozicinio tipo nuotraukas; nenurodyti autoriai ir darbų pavadinimai	2 tšk.
Atlikta su esminiais trūkumais: pateiktos 1-4 nuotraukos, klaidingai įvardinti žanrai, technikos, pasirinktos vieno tipo nuotraukos, nenurodyti autoriai ir darbų pavadinimai; pavėluotai pateikta	1 tšk.
Neatlikta užduotis	0 tšk.,
Skaidrių pateikties parengimas	iki 4 tšk.
<i>Pastaba: mokiniams užduotis iš anksto buvo pateikta e-paštu, todėl pamokoje nedalyvavę mokiniai šią užduotį atieka savarankiškai. Taškai, surinkti už šią bei 6-os ciklo pamokos („Spaudos fotografija“) užduotį, bus sumuojami ir bendras pažymys įrašytas dienyne.</i>	

8 pav. Praktinės užduoties „Fotografijos žanrai ir technikos“ įsivertinimo lentelė.

Alfred Stieglitz

Amerikiečių fotografas, propagavęs modernųjį meną, fotografiją.

Hands, Dorothy Norman

Žanras: portretas

Kompozicija: statiška, naudojamas stambus planas

Raiškos priemonės: apšvietimas, kontrastas

Icy Night

Žanras: peizažas

Kompozicija: centrinė

Raiškos priemonės: toniniai niuansai, ritmika

Jan Bullhak

Vienas reikšmingiausių Lietuvai ir Lenkijai 20-ojo amžiaus fotografas-piktorealistas.

Žanras: peizažas

Kompozicija: asimetriška

Raiškos priemonės: kontrastas, gamtos linijų grafika

Žanras: peizažas

Kompozicija: diagonali, dinamiška

Raiškos priemonės: šviesos ekspresija, kontrastas

Man Ray

Labai garsus amerikiečių menininkas, Dadaistas ir siurrealistas.

UNTITLED (STARFISH RAYOGRAPH)

Technika: Rayograma

Kompozicija: asimetriška, dinamiška

Raiškos priemonės: kontrastas, toninių dėmių dermė

Woman on Ioiden aans

Žanras: portretas

Technika: soliarizacija

Hannah Hoch

Vokiečių menininkė. Priklausė Dada judėjimui, naudojo fotokoliažo techniką.

Café with the Dada Kitchen
Knife through the Last Weimar Beer Belly Cultural Epoch in Germany

Technika: fotokoliažas

Kompozicija: asimetriška, dinamiška

Raiškos priemonės: ritmika, spalvintai ir toniniai kontrastai.

Portrait of Gerhard Hauptmann

Žanras: portretas

Technika: fotokoliažas

Komponavimas: stambus planas

Kompozicija: centrinė, statiška

Hans Belmer

Vokiečių fotografas, siurrealistas.

Žanras: natūrmortas

Raiškos priemonės: apšvietimas, ritmika

Kompozicija: dinamiška

Raiškos priemonės: apšvietimas, kontrastas, ritmika

9 pav. Rasos ir Aistės skaidrių pateiktis praktinei užduočiai „Fotografijos žanrai ir technikos“. Mokinių darbas buvo įvertintas 7 taškais. Atkreiptas dėmesys skaidrių pateikties į stilingą ir harmoningą visumą.

Interneto puslapių nuorodos:

Alfred Stieglitz

1. <http://www.leegallery.com/photographers/118-alfred-stieglitz-american-1864-1946>
 2. <http://www.artnet.com/artist/16130/alfred-stieglitz.html>
 3. http://www.masters-of-photography.com/S/stieglitz/stieglitz_icy_night.html
 4. <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art>
-

Jan Bulhak

1. http://www.ldm.lt/VPG/Bulhakas_vp.htm
 2. <http://fotografuojam.blogspot.com/search/label/Fotografijos%20meistrai>
 3. http://www.vintageworks.net/exhibit/showcase_view.php/15/1/1
 4. <http://www.unesco.org/webworld/mdm/visite/vilnius/fotografija/bulh/mbulh.htm>
 5. <http://fototapeta.art.pl/2006/bhk.php>
-

Man Ray

1. <http://www.manraytrust.com/>
 2. <http://www.artnet.com/Artists/ArtistIndex.aspx?alpha=M9>
http://www.artnet.com/Artists/ArtistHomePage.aspx?artist_id=628343&page_tab=Artworks
 3. http://monsieurphoto.free.fr/index.php?menu=1&ss_menu=1&Id=30
 4. http://www.artsjournal.com/artopia/2009/12/man_ray_name_dropping.html
-

Hans Bellmer

1. <http://www.ubugallery.com/phpwcms/?id=32,25,0,0,1,0>
 2. <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1987.1100.15>
 3. <http://arttattler.com/archivefoto.html>
 4. <http://www.telegraph.co.uk/culture/3675151/Hans-Bellmer.html>
-

Hannah Hoch

1. <http://faculty.washington.edu/dillon/rhethtml/dadamaps/dadamaps2b.html>
 2. http://www.artnet.com/artists/lotdetailpage.aspx?lot_id=EA86327D652E597F
-

3. Fotografija – meninės raiškos priemonė.

Mokymo(si) metodai: aiškinimas, pokalbis, demonstravimas.

Priemonės, medžiagos: kompiuteris, kompiuterinė laikmena su vaizdine medžiaga, multimedija.

Pamokos turinys:

- Pasiruošimas darbui, temos paskelbimas (5 min.).
- Piktorealizmas ir akademinės dailės estetiniai kriterijai fotografijoje: mokiniai supažindinami su XIX-XX amžių sandūros fotografijos meninėmis idėjomis, estetinėmis nuostatomis.
- Dadaizmas, siurrealizmas: atkreipiamas dėmesys į pasikeitusią socialinę ir kultūrinę situaciją pasaulyje, susiformavusių naujų meno tėkmių idėjas, naują vaizdavimo objektą, kitokios estetikos paieškas.
- Socialinė pozicija fotografijoje: Brasajaus (Brassaï), Walkerio Evanso, Dorotėjos Landž (Dorothea Lange), Aleksandro Rodčenkos kūryba.
- Vaizdinės medžiagos demonstravimas ir pokalbis – 30-35 min.
- Pamokos apibendrinimas: įvardinami būdingiausi aptarto laikotarpio fotografijos bruožai, pakomentuojami labiausiai įsiminti kūriniai (5-10 min.).

4. Natiurmortas fotografijoje

Mokymo(si) metodai: aiškinimas, pokalbis, demonstravimas.

Priemonės, medžiagos: kompiuteris, kompiuterinė laikmena su vaizdine medžiaga, multimedija.

Pamokos turinys

- Pasiruošimas darbui, temos paskelbimas (5 min.).
- Idėjos ir vizualinių raiškos priemonių darna fotografijos klasikų (Jozefo Sudeko, Man Rėjaus, Irvino Penno) bei šių laikų fotografų (Davido Hocknio, Džastino Rayeso, Irinos Bykovos, Joanos Deltuvaitės, Martino Klimo ir kt.) natiurmortuose. Pokalbio

su mokiniais metu įvardinama natiurmorto objektų simbolinė prasmė bei aptariami skirtumai tarp meninės ir reklaminės fotografijos natiurmortų (20-25 min.).

- Aptariama kūrybinės raiškos užduotis „Natiurmortas su idėja“: formuluojamos bei pristatomos kūrybinio darbo koncepcijos, numatomos reikalingos priemonės. Mokinių paprašoma pasirinkti ir užrašyti vieną šiuo metu jiems rūpimą temą, pamąstyti, kokie vaizdiniai tai galėtų perteikti, kokių objektų fotografavimui reikėtų pasiruošti iš anksto (10-15 min.)

5. Kūrybinė užduotis „Natiurmortas su idėja“

Mokymo(si) metodai: aiškinimas, kūrybinė užduotis, savarankiškas darbas.

Priemonės, medžiagos: turimos fotografavimo priemonės (fotoaparatai, mobilieji telefonai); laisvai pasirinkti objektai, papildomos priemonės (trikojis, atšvaitai, papildomi šviesos šaltiniai).

Pamokos turinys:

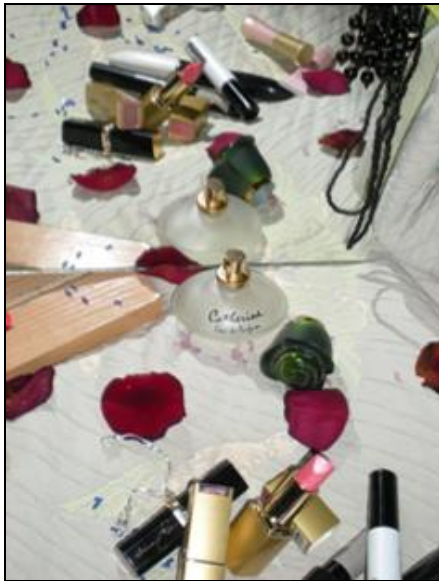
- Pasiruošimas darbui, užduoties paskelbimas (5 min.).
- Veikla: primenama idėjos bei vaizdinių simbolių reikšmė bei jų sąsajos su nuotraukos siužetu, kompozicija, plastinėmis išraiškos priemonėmis. Mokiniai savarankiškai pasirenka: dirbti klasėje ar/ir namuose. Mokiniai siekia meninėmis priemonėmis perteikti pasirinktą idėją. Mokiniai, pasirinkę atlikti užduotį namuose, pamokos metu gali stebėti kitų mokinių veiklą, padėti jiems. Mokytojas pataria patiems atrinkti geriausią kadrą, aptariama, kaip geriau tai padaryti. Atrinktus kadrus kartu su trumpu komentaru mokiniai išsaugo savo skaitmeniniame aplanke bei persiunčia Mokytojui el. paštu. (35 min.).
- Kūrybinė užduotis vertinama formuojamuoju vertinimu ir įskaita. Į(si)vertinama pagal iš anksto sutartus kriterijus: tiksliai suformuluota idėja/pavadinimas, tikslingai pasirinktas fotografavimo objektas, kompozicija, išradingai panaudotos/pasirinktos fotografinės raiškos priemonės. (5 min.).
- **Pastaba:** dauguma mokinių, fotografavusių natiurmortus pamokoje, darbą pratęsė namuose ir pateikė savarankiškai sukurtas nuotraukas. Mokinių darbuose (10-17 pav.) kūrybinė idėja suformuluota nuotraukos pavadinime arba paaiškinamas kūrybinis sprendimas.

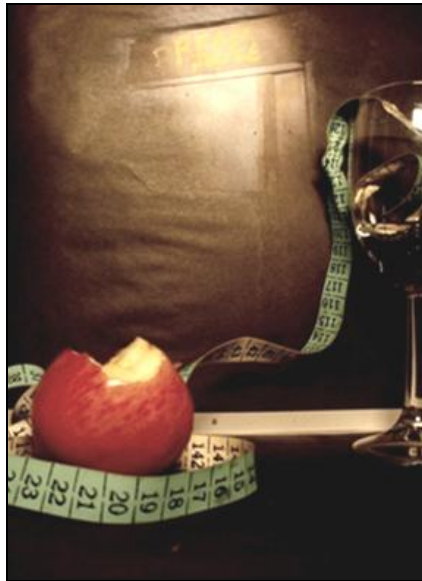
10 pav. Kasparas „Meistro natiurmortas“

11 pav. Antanas. „Čia ir anapus“: reali ir virtuali erdvė

12 pav. Renata. „Chaosas dėl grožio“

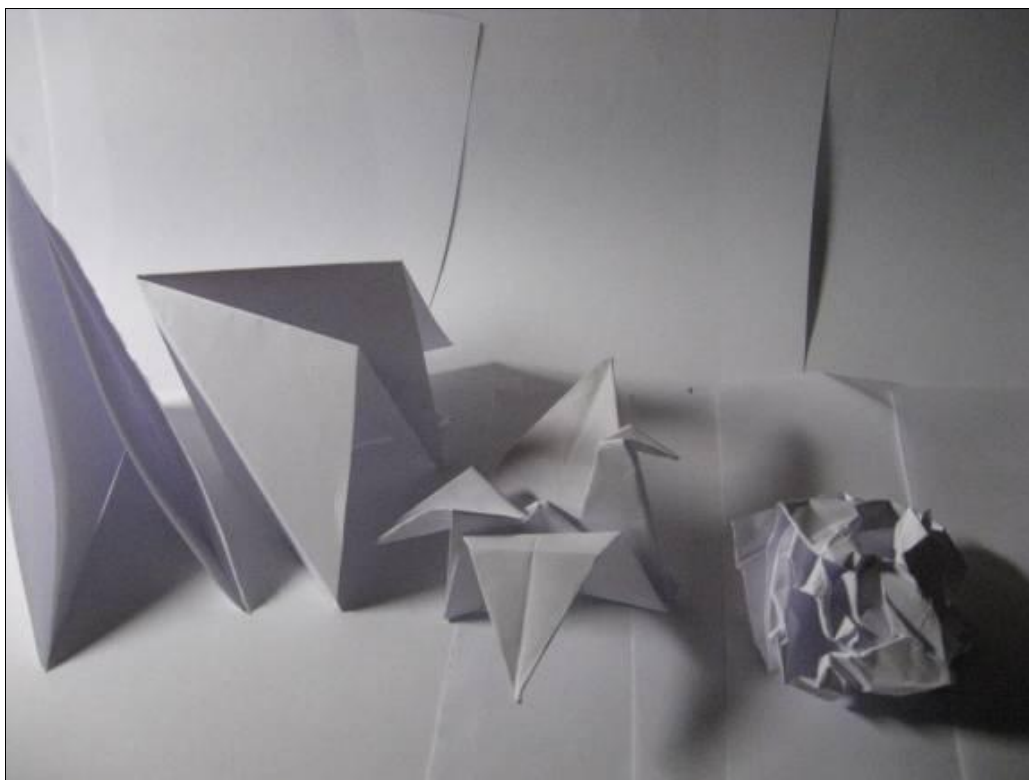
13 pav. Kotryna. „Skaičiai per juosmenį, per klubus...“

14 pav. Ernestas. „Sergu“: mokinys sąmoningai pasirinko nesufokusuotą ir padriką vaizdą, nes būtent taip jis jautėsi sirgdamas

15 pav. „Giedrė. „Laikas ir pinigai“

16 pav. Linas. „Transformacija“

17 pav. Eglė. „Malevičiaus polaroidai“

6. Spaudos fotografija. Reportažas

Mokymo(si) metodai: demonstravimas, pokalbis, savarankiškas darbas, kompiuterinis mokymas.

Priemonės, medžiagos: kompiuteris, kompiuterinė laikmena su vaizdine medžiaga, multimedija.

Pamokos turinys

- Pasiruošimas darbui, temos paskelbimas (5 min.).
- Anri Kartje-Bresono (Henri Cartier-Bresson): kur riba tarp fotoreportažo ir meninės fotografijos? Reportažo samprata.
- Dajanos Arbus (Diane Arbus): socialinė pozicija.
- Šių dienų spaudos fotografija: realybė ir manipuliacijos.
- Vaizdinės medžiagos demonstravimui bei pokalbiui skiriama iki 25 min.
- Praktinė užduotis „Spaudos fotografija“: pagal pateiktas interneto puslapių nuorodas bei atrankos kriterijus (skirtingos kompozicinės struktūros, „suplanuotas atsitiktinumas“, tipažai, socialinė autoriaus pozicija) mokiniai atsisiunčia 6-8 Anri Kartje-Bresono ir Dajanos Arbus darbų pavyzdžius, išsaugo juos skaitmeniniame aplanke arba *Word* faile (18 pav.) bei pateikia Mokytojui kartu su savo trumpais 1-2 sakinių komentarais apie nuotraukas (kuo įdomi/neįdomi nuotrauka, kokios meninės raiškos priemonės naudotos ir pan.). Vertinama kaupiamaisiais balais (taškais) pagal 19 pav. pateiktą lentelę (iki 20 min.)

Puikiai atlikta: aiškiai suformuluoti mokinio komentarai pasirinktoms nuotraukoms (nuomonė, vertinimas gali būti pateikta žodžiu arba raštu)	3 tšk.
Atlikta su trūkumais: pateiktos 4-5 nuotraukos; nenurodyti autoriai ir darbų pavadinimai; nėra mokinio komentarų	2 tšk.
Atlikta su esminiais trūkumais (parinktos tik 1-3 nuotraukos; nėra komentarų, darbų pavadinimų; pavėluotai pateikta)	1 tšk.
Neatlikta užduotis	0 tšk.
Pastaba: mokiniams užduotis iš anksto buvo pateikta e-paštu, todėl pamokoje nedalyvavę mokiniai šią užduotį atieka savarankiškai. Taškai, surinkti už šią bei 2-os ciklo pamokos („Fotografijos žanrai ir technikos“) užduotį, sumuojami ir bendras pažymys įrašomas dienyne.	

18 pav. Praktinės užduoties „Spaudos fotografija“ įsivertinimo lentelė.

19 pav. Mokinio atrinktos H.Cartier-Bresson ir D. Arbus fotografijos („suplanuotas atsitiktinumas“, kompozicinė struktūra, tipažai): darbas įvertintas 2 taškais, nes nepateikė savo komentarų, nuomonės apie nuotraukas.

Interneto puslapių nuorodos:

Henri Cartier-Bresson

1. <http://www.artnet.com/artist/3702/henri-cartier-bresson.html>
 2. <http://fotografuojam.blogspot.com/search/label/Fotografijos%20meistrai>
 3. http://monsieurphoto.free.fr/index.php?menu=1&ss_menu=1&Id=22
 4. http://www.vintageworks.net/exhibit/showcase_view.php/185/1/0
-

Diane Arbus

1. http://www.artnet.com/Artists/ArtistHomePage.aspx?artist_id=672854&page_tab=Artworks
 2. http://photography-now.net/masters/master_photographers.html
 3. <http://www.artnet.com/artist/672854/diane-arbus.html>
 4. <http://fotografuojam.blogspot.com/2008/11/fotografo-pristatymas-diane-arbus.html>
-

7. Kūrybinė ir praktinė užduotis „Fotoreportažas“

Mokymo(si) metodai: aiškinimas, savarankiškas darbas, kūrybinė užduotis, kompiuterinis mokymas, aptarimas.

Priemonės, medžiagos: mokinių turimos fotografavimo priemonės (fotoaparatai, mobilieji telefonai), kompiuteriai.

Pamokos turinys

- Pasiruošimas darbui, užduoties aiškinimas. Su užduotimi mokiniai yra susipažinę iš anksto (pusmečio pradžioje pateiktame užduočių lape įvardinti reikalavimai bei į(si)vertinimo kriterijai, o taip pat apie šią užduotį mokiniams primenama prieš 2-3 savaites), todėl pamokos pradžioje aptariami mokiniams kilę klausimai (5 min.).
- Mokiniai atsineša anksčiau fotografuoto įvykio nuotraukas (dokumentiškai užfiksuotas pasirinktas įvykis; fotografuojant naudojamos tik fotografijos

vizualinėmis priemonėmis, t.y., pasirenkami skirtingi kadro planai, kompozicija, rakursas; fotografavimo vieta ir laikas pasirenkami laisvai.).

- Mokomasi atrinkti nuotraukas (apsisibojama 8-10), kreipiant dėmesį tiek į viso įvykio perteikimą, tiek ir į kiekvienos nuotraukos siužetą, informatyvumą, estetiką. Suformuluojama reportažo idėja. Atrinktomis nuotraukoms sukuriama komentarai, papildantys vaizdą ir teikiantys informaciją apie įvykį. Parengiama skaidrių pateiktis, kuri išsaugoma mokinio skaitmeniniame aplanke (21 pav.) (30 min.).
- Aptariama ir į(si)vertinama. Įsivertinimui naudojama vertinimo kriterijų lentelė iš užduočių lapo (20 pav.): tuščiuose langeliuose mokiniai patys pažymi kriterijus, kuriuos, jų nuomone atitinka sukurtas reportažas (10 min.).
- **Pastaba:** svarbi šios užduoties sudėtinė dalis yra darbų pristatymas klasėje. Jo metu mokiniai ne tik mokosi raiškiai pateikti savo darbą, bet ir gyvai komentuoja vieni kitų pasiekimus, pastebi savo klaidas, pasidalina patirtimi, aptaria reportažo informatyvumą, objektyvumą, autoriaus asmeninę poziciją. Todėl, sudarant sąlygas visiems norintiesiems, darbų peržiūrai bus skirta artimiausia pamoka (reikalui esant – ir daugiau)

Panaudoti skirtingi planai (bendras, vidutinis, stambus)	1 tšk.	
Aiškus siužetas Svarbus ne tik bendras serijos siužetas, bet ir kiekvienos nuotraukos siužetas. Pasakoti gali įvairūs nuotraukos objektai (aplinka, portretas, kokia nors detalė).	1 tšk.	
Perteikta įvykio nuotaika. Naudojamos įvairios kompozicinės priemonės (dėmės (aštrios – išsilieję, smulkios – stambios, ryškios – pastelinės), tekstūros (subtilios – ryškios, margos), šviesotamsa, kontrastingumas ir t.t.). Fiksuojama, koks yra laikas, erdvė (uždara ar atvira), ramu ar triukšminga ir pan.	1 tšk.	
Naudojami įvairūs rakursai Iš aukštai, iš apačios, akių lygyje, profiliu, frontaliai, ...	1 tšk.	
Užfiksuota charakteringa veiksmui šviesa, dienos laikas.	1 tšk.	
Užfiksuojamos įvykio stebėtojų reakcijos	1 tšk.	
Nuotraukoms pateikti informatyvūs komentarai	1 tšk.	
Pristatymas klasėje	3 tšk.	
Maksimali taškų suma		10 tšk.
<i>Pastaba: Tuo atveju, jei pamokoje kuris mokinys neturėtų nufotografuoto siužeto, jam pateikiamas kitų mokinių nuotraukų rinkinys. Mokinys dirbdamas įgis patirties atrinkti nuotraukas, mokysis įvardinti idėją, supras, kaip formuojamas pasakojimas, kaip gali kisti pasakojimo prasmė ir pan. Tokiam darbui taikomi skirtingi vertinimo kriterijai, atitinkantys mokinio pasiekimus: tikslinga nuotraukų atranka (1 tšk.); idėjos formulavimas (1 tšk.); siužeto formavimas (1 tšk.); komentarai nuotraukoms (1 tšk.); pristatymas klasėje (3 tšk.); maksimali taškų suma – 7 tšk.</i>		

20 pav. Kūrybinės ir praktinės užduoties „Fotoreportažas“ įsivertinimo lentelė

Modelių paruošimas varžyboms

Treniruotės trasoje

Modeliai prieš startą

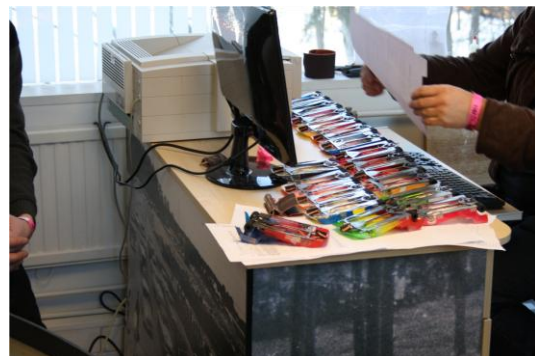
Varžybų eigoje

Saturday, January 28, 2012 19:07

Name	Club	Qualify	Consi	Quarter	Semi	Fi
1. Edijs zaks		3.677	----	----	451.00	
2. Raimonds Steinbergs		3.845	----	----	436.00	
3. Sandis Spricis		3.837	----	----	431.00	
4. Uģis Viksne		3.860	----	----	421.22	
5. Raivis Jansons		3.841	----	----	420.20	
6. Janis Raga-Ragis		3.848	----	----	409.21	
7. Martins Poga		4.279	----	----	397.00	
8. Sergejs Matjuskovs		4.016	----	----	388.29	
9. Povilas Miciunas		4.392	----	----	375.28	
10. Simas Nemira		4.122	----	----	372.26	
11. Janis Repelis		4.172	----	----	365.12	
12. Aivis Ruks		4.059	----	----	346.00	
13. Indre Misiunaite		4.826	----	----	337.29	
14. Martins Reinikovs		3.902	----	----	309.00	
15. Antanas Graulis		4.509	----	----	293.08	
16. Tomas Misiunas		4.722	----	----	238.00	

Compute by Atis Championship Processor

Štai ir rezultatai

Kitos modelių klasės registracijos techninė komisija

Vilniaus komanda prie trasos

Varžybos baigėsi. Laikas namo

21 pav. Antano fotoreportažas „Trasinio automodeliavimo varžybos Rygoje“

8. Mokinių darbų peržiūra

Mokymo(si) metodai: demonstravimas, aptarimas, vertinimas.

Priemonės, medžiagos: kompiuteris, kompiuterinės laikmenos su vaizdine medžiaga, multimedija.

Pamokos turinys

- Pasiruošimas darbui (10 min.).
- Veikla: mokiniai demonstruoja ir komentuoja savo sukurtus natiurmortus, fotoreportažus bei sėkmingai atliktas skaidrių pateiktis („Fotografijos žanrai ir technikos“: 2-os ciklo pamokos užduotis). Reikalui esant fotoreportažų peržiūrai papildomai bus skirta dar viena pamoka: ja mielai pasinaudoja drovesni mokiniai, kurie pirmiau stebi kitų darbus, o vėliau, savarankiškai ar pasikonsultavę su Mokytoju, pakoreguoja savo darbus. Taip pat bus sudaromos galimybės demonstruoti savo reportažus mokiniams, praleidusiems pamokas dėl pateisinamos priežasties (25-30 min.).
- Darbų peržiūros metu mokiniai skatinami įvardinti darbo kūrybinę idėją, pakomentuoti, kokias raiškos priemones taikė, kodėl jas pasirinko. Mokiniai dalinasi patirtimi, aptaria kūrybinius sprendimus savo nuomones pagrįsdami argumentais.
- Fotoreportažai į(si)vertinami pagal aptartus kriterijus.
- Apibendrinimas. Mokiniai aptaria, kas geriausiai pavyko ir ko išmoko pamokų ciklo metu (5-10 min.).

IŠVADOS

Suvokimas, kad fotografija nėra tik rezultatas, o fotografavimas – vienas piršto judesys, ryškėja palaipsniui. Fotografų piktorealistų darbai parodo, kokia svarbi fotografijoje kantrybė, kaip verta pagarbiai stebėti šviesos ir oro virpėjimą, pasirinkti reikiamą rakursą, kompoziciją. Nors skaitmeninės technologijos leidžia netaupyti kadru, mokiniai greitai pastebi, kodėl verta sekti jų patirtimi (mažiau gaištama laiko, atrinkinėjant nuotraukas, o kadrai – raiškesni).

Jaunuoliai ima suvokti, kad kur kas įdomiau yra ne reprodukuoti realybės vaizdus, bet kurti naujus vaizdinius, kuriais galima reikšti savo mintis. Gebėjimas valdyti fotografinę raišką, kompoziciją, techniką – tai priemonės, kurios leidžia pasiekti tikslą, t. y. vaizdu reikšti mintis. Fotografijos klasikų darbai – tarsi kokybės standartas, kurio galima siekti arba pranokti, o gal net kvestionuoti... Negąsdina ir savos kūrybinės nesėkmės („juk dar tik mokausi...“). Kartais Meistrų darbai atrodo visai priešingi dalies mokinių estetinėms nuostatoms, ypač, kai žavimasi paviršutiniškais efektais ar saldžiais romantiškais vaizdeliais. Mokiniai netrunka suvokti, kad gali būti skirtingais kriterijais grįstas estetikos suvokimas, o svarbiausias kūrinio vertės matas – tai autoriaus pozicija, jo mintys ir idėjos, kurios aplinkinius skatina mąstyti, kurti, jausti...

Atrandami ne vien seniau/dabar skirtumai, bet – ir tai kas bendra, ir tai, kas mus inspiruoja dabar. Pamokose nagrinėtų fotografų darbai leidžia mokiniams kitu aspektu įvertinti turimas istorijos žinias: pamatyti ne datų ir faktų eilutes, bet žmones, su jų mintimis ir jausmais.

Siekdami iškelto tikslo (atpažinti vizualinės raiškos priemones bei taikyti jas fotografijoje, siekiant išreikšti kūrybinę idėją) mokiniai savo idėjoms perteikti išmoksta naudotis fotografijos žanrais bei vizualinės raiškos priemonėmis bei tikslingai pasirinkti fotografavimo metodus, analizuoja vaizdo plastinės raiškos priemones fotografijos meistrų bei savo kūryboje, supranta esminius XX a. I-osios pusės meno raidos bruožus, naudojami interneto resursais.

LITERATŪRA IR KITI INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. *Arbus D. Millerton I., New York, NY: Aperture, 1972.*
2. *Auer A., Schögl U., Jubilee – 30 Years ESHP, Salzburg: Fotohof edition, 2008.*
3. *Bulhak J., Šviesos estetika, Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus.*
4. *Cartier-Bresson H., The World Of Cartier-Bresson, NY: Aperture, 1968.*
5. *Changing Faces: WORK, London: Steidl, 2006.*
6. *Dempsey A., Stiliai, judėjimai ir kryptys, Vilnius: Presvika, 2004.*
7. *Don't Worry Be curious! 4th Ars Baltica Triennial of Photographic Art, Frankfurt am Main: Revolver, 2007.*
8. *European Central Bank Annual Photography Award 2008, Frankfurt am Main, European Central Bank, 2008*
9. *Gombrich E. H. Meno istorija. Vilnius: Alma littera, 1995.*
10. *Jeffrey I., Fotografija, Vilnius: R.Paknio leidykla, 1999.*
11. *Juodakis V., Lietuvos fotografijos istorija 1854 – 1940. Vilnius, 1996.*
12. *Lewish M., sudar., Collection Photographs, London: Steidl, 2007.*
13. *Manovich L. Naujųjų medijų kalba, Vilnius: Mene, 2009.*
14. *Ruškienė D., sudar., (NON) STOP 90,66 km, Klaipėda: Lietuvos fotomenininkų sąjungos Klaipėdos skyrius.*
15. *Shink H.-C., LA, Salzburg: Fotohof edition, 2004.*
16. *Sontag S., Apie fotografiją, Vilnius: Baltos lankos, 2000.*
17. *Valiulis S., Žvirgždai S. Fotografijos slėpiniai. Vilnius, 2002.*
18. <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/programos/FOTOGRAFIJOS%20PROGRAMA.pdf>
(žiūrėta 2012-03-15).
19. <http://www.leegallery.com/photographers/118-alfred-stieglitz-american-1864-1946>
(žiūrėta 2012-03-15).
20. <http://www.artnet.com/artist/16130/alfred-stieglitz.html> (žiūrėta 2012-03-15).
21. http://www.masters-of-photography.com/S/stieglitz/stieglitz_icy_night.html
(žiūrėta 2012-03-15).
22. <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art> (žiūrėta 2012-03-15).
23. http://en.wikipedia.org/wiki/Jan_Bu%C5%82hak (žiūrėta 2012-03-15).
24. http://nova.iatp.by/old/expo_13b.html (žiūrėta 2012-03-15).

25. http://www.ldm.lt/VPG/Bulhakas_vp.htm (žiūrėta 2011-11-19).
26. <http://fotografuojam.blogspot.com/search/label/Fotografijos%20meistrai> (žiūrėta 2012-03-15).
27. http://www.vintageworks.net/exhibit/showcase_view.php/15/1/1 (žiūrėta 2012-03-15).
28. <http://www.unesco.org/webworld/mdm/visite/vilnius/fotografija/bulh/mbulh.htm> (žiūrėta 2012-03-15).
29. <http://fototapeta.art.pl/2006/bhk.php> (žiūrėta 2012-03-15).
30. http://www.artchive.com/artchive/M/man_ray.html (žiūrėta 2012-03-15).
31. http://museum.icp.org/museum/exhibitions/man_ray/mr_bio.html (žiūrėta 2012-03-15).
32. <http://www.manraytrust.com/> (žiūrėta 2012-03-15).
33. http://www.artnet.com/Artists/ArtistHomePage.aspx?artist_id=628343&page_tab=Artworks (žiūrėta 2012-03-15).
34. http://monsieurphoto.free.fr/index.php?menu=1&ss_menu=1&Id=30 (žiūrėta 2012-03-15).
35. http://www.artsjournal.com/artopia/2009/12/man_ray_name_dropping.html (žiūrėta 2012-03-15).
36. <http://www.ubugallery.com/phpwcms/?id=32,25,0,0,1,0> (žiūrėta 2012-03-15).
37. <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1987.1100.15> (žiūrėta 2012-03-15).
38. <http://arttattler.com/archivefoto.html> (žiūrėta 2012-03-15).
39. <http://www.telegraph.co.uk/culture/3675151/Hans-Bellmer.html> (žiūrėta 2012-03-15).
40. <http://faculty.washington.edu/dillon/rhethtml/dadamaps/dadamaps2b.html> (žiūrėta 2012-03-15).
41. http://www.artnet.com/artists/lotdetailpage.aspx?lot_id=EA86327D652E597F (žiūrėta 2012-03-15).
42. <http://www.scottzagar.com/arhistory/timelines.php> (žiūrėta 2012-03-15).
43. <http://www.artnet.com/artist/3702/henri-cartier-bresson.html> (žiūrėta 2012-03-15).
44. http://monsieurphoto.free.fr/index.php?menu=1&ss_menu=1&Id=22 (žiūrėta 2012-03-15).
45. http://www.vintageworks.net/exhibit/showcase_view.php/185/1/0 (žiūrėta 2012-03-15).
46. http://www.artnet.com/Artists/ArtistHomePage.aspx?artist_id=672854&page_tab=Artworks (žiūrėta 2012-03-15).

47. http://photography-now.net/masters/master_photographers.html
(žiūrėta 2012-03-15).
48. http://en.wikipedia.org/wiki/Diane_Arbus (žiūrėta 2012-03-15).
49. <http://www.artnet.com/artist/672854/diane-arbus.html> (žiūrėta 2012-03-15).
50. <http://fotografuojam.blogspot.com/2008/11/fotografo-pristatymas-diane-arbus.html>
(žiūrėta 2012-03-15).
51. http://www.artnet.com/Artists/ArtistHomePage.aspx?artist_id=8526&page_tab=Artworks_for_sale (žiūrėta 2012-03-15).
52. <http://www.staleywise.com/collection/horst/horst.html> (žiūrėta 2012-03-15).
53. <http://www.artnet.com/artist/1752/richard-avedon.html> (žiūrėta 2012-03-15).
54. <http://fotografuojam.blogspot.com/> (žiūrėta 2012-03-15).
55. <http://www.usc.edu/schools/annenberg/asc/projects/comm544/library/artists/index.html>
(žiūrėta 2012-03-15).
56. http://www.magnumphotos.com/Archive/C.aspx?VP3=MAGProLicensing&CID=24K39YF_L (žiūrėta 2012-03-15).
57. <http://www.photography.lt/lt.php/Fotografai> (žiūrėta 2012-03-15).